

protection of social rights of citizens. The elements of the mechanism of administrative and legal regulation of the use of information technologies in the social sphere are: entities, namely public authorities that ensure the implementation and protection of social rights of citizens, authorized bodies in the sphere of social services provision; recipients of social services; social service providers; union of employees of the system of providing social services; association of social service providers; association of recipients of social services; informational needs and interests of these subjects, their informational rights and obligations; legal norms; legal facts; information environment; the purpose, tasks, principles of such provision; information and its material carriers; control, supervision of compliance with the rules of information provision of the specified entities and responsibility for violations of relevant legislation.

The mechanism of administrative and legal regulation of the use of information technologies in the social sphere as a system of legal, organizational, and technical means of influencing the behavior and activities of public authorities, ensuring the implementation and protection of social rights of citizens, authorized bodies in the field of social services provision, is defined; recipients of social services; social service providers; associations of employees of the system of providing social services, associations of social service providers, associations of recipients of social services and other subjects with whom they interact, in order to ensure the circulation (receiving, storing, using, correcting, transferring, destroying) of high-quality, reliable, up-to-date information that satisfies informational needs and interests in the sphere of implementation and protection of citizens' social rights.

Keywords: *administrative and legal regulation, social sphere, social rights, implementation, protection, social information, social security, social services, use of information technologies.*

УДК 340.10

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-3-139-145

**Станіслав
ВАСИЛЬЄВ**[©]
кандидат
юридичних наук,
доцент

**Георгій
ФІНІН**[©]
доктор
філософських наук,
професор

*(Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради, м. Харків, Україна)*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОТРИМАННЯ ДОЗВОЛУ ДЛЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ

Розглянуто проблеми правового регулювання археологічних досліджень в Україні. Вивчено законодавчі і підзаконні акти, що регулюють порядок отримання дозволу для проведення археологічних досліджень. Надано характеристику процедури отримання дозволу для здійснення археологічних розвідок та розкопок. Визначено недоліки у правовому регулюванні порядку отримання дозволу на проведення археологічних досліджень. Запропоновано внесення певних змін до законодавства з метою удосконалення порядку отримання дозволу для проведення археологічних досліджень. Запропоновано визначити термін «археологічна експедиція»: не як підрозділ наукової установи або закладу вищої освіти, а як групу осіб, які отримали дозвіл на проведення археологічних досліджень.

Ключові слова: *археологічні дослідження, дозвіл, археолог, правове регулювання, археологічна спадщина.*

Постановка проблеми. Збереження археологічної спадщини забезпечує зв'язок

© С. Васильєв, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1470-4426>
stas.vasilev.83@ukr.net

© Г. Фінін, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7437-2996>
iningeorgiy@gmail.com

різних поколінь і народів, які проживали на цій землі. Однією з функцій сучасної держави є збереження культурної спадщини народу, проведення археологічних досліджень. Водночас будь-які дослідження археологічних пам'яток повинні відбуватися відповідно до законодавства. До проведення археологічних розкопок і розвідок можуть бути допущені лише фахівці в галузі археології, які мають належний рівень підготовки. Саме тому вивчення правових проблем допуску до здійснення археологічних досліджень характеризується актуальністю.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблеми збереження культурної спадщини та проведення археологічних досліджень іноді стають предметом уваги окремих науковців у галузі права. Проблеми археологічного права знайшли відображення у праці О. Малишева [1, с. 202–205]. Правові засади охорони та збереження пам'яток історії та культури відображені у праці Л. Хрящевської [2]. Правовий статус археологічних артефактів досліджував К. Силенок [3, с. 234–240]. Проблеми кримінальної відповідальності за незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини вивчала О. Нарожна [4, с. 190–198]. У працях вказаних науковців відображено окремі проблеми правового регулювання охорони археологічних об'єктів. Водночас порядок отримання дозволу на проведення археологічних досліджень не знайшов правового аналізу у працях дослідників.

Метою статті є визначення особливостей та недоліків правового регулювання отримання дозволу на проведення археологічних досліджень. Необхідно розробити пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання цього порядку.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи проблеми археологічних досліджень, О. Малишев вживає термін «археологічне право». На думку науковця, археологічне право повинно захищати суспільний інтерес щодо збереження археологічного надбання попередніх поколінь. Водночас суспільний інтерес може вступати у конфлікт із правом власності окремих осіб на земельні ділянки, а також із правом на охорону поховань [1, с. 202]. Можна погодитися з дослідником у тому, що норми права, які регулюють проведення археологічних досліджень, можна об'єднати у комплексний інститут археологічного права, який би охоплював норми і цивільного, і земельного, і адміністративного, і навіть кримінального права. Норми законодавства повинні регулювати порядок проведення археологічних досліджень на земельних ділянках, які є приватною власністю.

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про охорону культурної спадщини» дослідження – це науково-пошукова, науково-практична діяльність, спрямована на одержання нової інформації про об'єкти культурної спадщини, історичні населені місця, традиційний характер середовища, який є типовим для певних культур або періодів розвитку [5]. Вказаний термін стосується як археологічних досліджень, так й інших робіт на об'єктах культурної спадщини. У Законі України «Про охорону археологічної спадщини» міститься два визначення: «археологічна розвідка» та «археологічні розкопки». Відповідно до ч. 1 ст. 1 названого Закону України археологічна розвідка становить вид наукового дослідження археологічної спадщини, не пов'язаний з руйнуванням культурного шару об'єкта археологічної спадщини і спрямований на виявлення, локалізацію (картографування), інтерпретацію об'єктів археологічної спадщини, уточнення даних про вже відомі об'єкти археологічної спадщини. Водночас під час археологічних розкопок здійснюється систематичне обстеження земної чи підводної поверхні, що включає земляні і підводні роботи, наслідком яких може бути часткове або повне руйнування досліджуваного об'єкта [6]. Отже, основною відмінністю між археологічною розвідкою та археологічними розкопками є можливість руйнування культурного шару та самого досліджуваного об'єкта.

К. Силенок стверджує, що археологічні дослідження є поєднанням польових досліджень та камерального оброблення знахідок [3, с. 238]. Л. Хрящевська звертає увагу, що археологічні дослідження включають вивчення історичних архівних даних про об'єкт культурної спадщини, польові дослідження, які передбачають проведення земляних робіт або здійснюються без їх проведення, а також післяпольові дослідження. Польові дослідження поділяють на археологічні розвідки та археологічні розкопки [2, с. 62]. Спробуємо встановити порядок проведення археологічних розкопок і розвідок відповідно до законодавчих і підзаконних актів України.

Згідно зі ст. 35 Закону України «Про охорону культурної спадщини» проведення археологічних розвідок, розкопок, а також дослідження решток життєдіяльності людини, що містяться під землею поверхнею, під водою, здійснюються за дозволом центрального

органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини. Порядок проведення археологічних досліджень визначається Кабінетом Міністрів України [5]. Відповідно до ч. 1 ст. 10 Закону України «Про охорону археологічної спадщини» право на проведення наукових досліджень археологічної спадщини надається виключно археологам, які мають практичний досвід проведення розкопок та розвідок, виконують вимоги законодавства України про охорону культурної спадщини [6]. Згідно із пп. 67 п. 3 Положення Про Міністерство культури України саме цей орган влади видає дозволи на проведення археологічних розвідок і розкопок у межах охоронюваних археологічних територій, в історичних ареалах населених місць, а також дослідження решток життєдіяльності людини, що містяться під землею поверхнею або під водою [7]. Таким чином, прийняття рішення про видачу дозволу на проведення археологічних досліджень належить до компетенції Міністерства культури України. Більш детальне регулювання порядку проведення археологічних досліджень здійснюється підзаконними актами Кабінету Міністрів України.

Порядок видачі дозволів на проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт на території пам'ятки, охоронюваній археологічній території, у зонах охорони, в історичних ареалах населених місць, а також досліджень решток життєдіяльності людини, що містяться під землею поверхнею, під водою на території України затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 року (далі – Порядок археологічних досліджень). Зазначений підзаконний акт регулює порядок видачі дозволів Міністерством культури України на проведення археологічних досліджень. Відповідно до п. 5 Порядку археологічних досліджень дозвіл видається за заявами державних установ та організацій, які провадять діяльність, пов'язану з археологічними дослідженнями. Варто звернути увагу на те, що дозвіл оформлюється на ім'я фізичної особи – наукового працівника за наявності у нього кваліфікаційного документа (відкритого листа), виданого Інститутом археології Національної академії наук [8]. Варто звернути увагу на дві суттєві умови отримання дозволу Міністерства культури України на проведення археологічних розкопок або розвідок. По-перше, відповідний дозвіл може бути виданий за зверненням лише державної установи, яка здійснює археологічні дослідження. По-друге, такий дозвіл видається тільки на ім'я археолога, який отримав кваліфікаційний лист Інституту археології НАН України.

Зважаючи на наведену норму права, необхідно визначитися з тим, які саме державні установи та організації можуть проводити археологічні дослідження. Відповідно до ст. 14 Закону України «Про охорону археологічної спадщини» статут наукової установи, навчального закладу або музейної установи може передбачати проведення наукового дослідження археологічної спадщини. Для здійснення таких досліджень у структурі науково-дослідного інституту, музею або закладу вищої освіти державної форми власності створюється археологічна експедиція. Також археологічна експедиція може бути як окрема юридична особа державної або приватної форми власності [6]. Варто звернути увагу, що словосполучення «археологічна експедиція» означає не групу науковців, які вирушають для проведення археологічних досліджень, а структурний підрозділ науково-дослідного інституту або музею.

Вивчення норм законодавчих і підзаконних актів дозволяє зробити висновок, що звернутися до Міністерства культури України із заявою для проведення археологічного дослідження може лише той заклад вищої освіти або науково-дослідний інститут, який створив у своїй структурі археологічну експедицію. Заклад вищої освіти може надавати освітні послуги студентам щодо здобуття вищої освіти за історичними спеціальностями. Але право подати заяву на проведення археологічних досліджень він здобуде лише тоді, коли створить у своїй структурі археологічну експедицію. При чому такий заклад повинен бути створений виключно на підставі державної, а не комунальної чи приватної форми власності.

Необхідно також визначитися з порядком отримання археологом кваліфікаційного документа (відкритого листа), виданого Інститутом археології НАН України. Порядок формування та діяльності кваліфікаційної ради з питань видачі кваліфікаційних документів затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 09 вересня 2020 року (далі – Постанова про кваліфікаційну раду). Вказана Постанова передбачає формування колегіального, незалежного органу, відповідального за фаховий рівень археолога – кваліфікаційної ради, яка утворюється і діє без статусу юридичної особи. Матеріально-технічне забезпечення діяльності кваліфікаційної ради покладається на Інститут археології Національної академії наук [9]. Отже, будь-який археолог повинен

отримати допуск для проведення археологічних досліджень від колегіального органу, який не має чітко визначеного юридичного статусу. Кваліфікаційна рада не є підрозділом Інституту археології НАН України або Міністерства культури України. Вона не має статусу окремої установи, тобто юридичної особи. Отже, актуальною проблемою є визначення правового статусу кваліфікаційної ради.

Як встановлено у п. 6 Постанови про кваліфікаційну раду, вона формується із числа представників Інституту археології НАН України, закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців-археологів, представників історико-культурних заповідників або музеїв, що мають у своєму складі археологічні експедиції, представників громадських організацій, які здійснюють захист інтересів археологів [9]. Отже, кваліфікаційна рада формується із представників державних установ і громадських організацій, які здійснюють археологічні дослідження. Такий порядок формування повинен забезпечити високий фаховий рівень складу ради.

Згідно з п. 27 Постанови про кваліфікаційну раду фаховий рівень археолога може бути визнаний достатнім за умови відповідності його трьом основним вимогам. По-перше, особа повинна мати вищу освіту за спеціальністю «Археологія» або «Музеєзнавство. Пам'яткознавство». По-друге, в археолога повинен бути досвід ведення польових археологічних досліджень, що становить не менше чотирьох польових сезонів. По-третє, претендент повинен бути науковим або науково-педагогічним працівником Інституту археології НАН України, наукової установи, музею, історико-культурного заповідника, які мають у своєму складі археологічну експедицію. Також він може бути працівником закладу вищої освіти, що надає освітні послуги для здобуття магістерського рівня вищої освіти за спеціальністю «Історія та археологія» [9]. Варто звернути увагу на декілька аспектів отримання кваліфікаційного документа Інституту археології НАН України. По-перше, його може отримати лише той археолог, який працює у відповідній державній установі або закладі вищої освіти на посаді наукового або науково-педагогічного працівника. По-друге, такий спеціаліст повинен мати досвід участі в археологічних дослідженнях. По-третє, він може працювати навіть у тому закладі вищої освіти, який не створив археологічну експедицію. Археолог може отримати необхідний кваліфікаційний документ і брати участь в археологічних дослідженнях іншого закладу освіти, музею або науково-дослідного інституту.

Проаналізуємо зміст заяви на проведення археологічних досліджень. Згідно із п. 5 Порядку археологічних досліджень у заяві на їх проведення вказується місце проведення робіт, вид робіт, прізвище, ім'я та по-батькові наукового працівника, обґрунтовується наукова необхідність у проведенні розкопок [8]. Звернемо увагу, що перелік наукових або науково-педагогічних працівників та студентів, які будуть брати участь у дослідженнях, у заяві не зазначається. Не уточняється, чи можуть брати участь в археологічних дослідженнях представники однієї наукової установи або декількох.

Варто звернути увагу на те, що відповідно до ст. 14 Закону України «Про охорону археологічної спадщини» проводити археологічні дослідження можуть ті заклади вищої освіти або наукові установи, які у своєму складі створили археологічну експедицію [6]. Але залишається незрозумілим, чи повинні в археологічних розкопках брати участь лише працівники археологічної експедиції. Можливо, до проведення розкопок варто залучити науково-педагогічних працівників історичних кафедр різних закладів вищої освіти, а також наукових працівників різних відділів науково-дослідного інституту.

У законодавчих або підзаконних актах немає жодних обмежень щодо залучення певної кількості студентів для проведення археологічних досліджень. Водночас у ст. 15 Закону України «Про охорону археологічної спадщини» передбачено права та обов'язки дослідників археологічної спадщини, якими можуть бути лише вчені, які мають відповідну фахову освіту та кваліфікацію [6]. У межах навчального плану певної освітньої програми може бути передбачено проведення археологічної практики для студентів. У разі участі в археологічних розкопках вони не матимуть статусу дослідника археологічної спадщини.

Вважаємо, що під час участі в археологічних розкопках студенти і викладачі повинні керуватися нормами Закону України «Про вищу освіту», які регулюють проходження практики. Відповідно до ст. 51 згаданого Закону України практична підготовка здобувачів вищої освіти здійснюється на підставі договорів, укладених між закладом вищої освіти та підприємством, установою і організацією, в якій студент буде проходити практику [10]. У разі археологічних досліджень базою практики може бути музей або науково-дослідний інститут, який має у своєму складі археологічну

експедицію. Права та обов'язки студентів під час участі в археологічних розкопках можуть бути встановлені у договорі про проходження археологічної практики.

Необхідно зазначити, що в жодній нормі постанови Кабінету Міністрів України, яка регулює діяльність кваліфікаційної ради з питань видачі кваліфікаційних документів, не встановлено можливості для оскарження рішення цього колегіального органу. Відсутні норми про оскарження її рішень в адміністративному порядку. В порядку Кодексу адміністративного судочинства України рішення кваліфікаційної ради не можна оскаржити, оскільки вона не має статусу органу влади та статусу юридичної особи. Але ж під час ухвалення рішення про відсутність у археолога достатнього фахового рівня можливі прояви корупції, упередженого ставлення, особистої неприязні, недобросовісної конкуренції між закладами освіти або науковими установами. Отже, правовий механізм для оскарження рішень кваліфікаційної ради повинен бути розроблений і закріплений у нормах законодавства.

Варто зазначити, що порушення порядку проведення археологічних розкопок і розвідок може бути кваліфіковано як злочин, бо в ст. 298 КК України встановлена відповідальність за незаконне проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт на об'єкті археологічної спадщини [11]. Отже, проведення будь-яких робіт на такому об'єкті без дозволу Міністерства культури України може бути кваліфіковане за ст. 298 КК України. О. В. Нарожна стверджує, що під час розслідування незаконного проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини необхідно використовувати досягнення багатьох наук: судової антропології, криміналістичної археології, а також тафonomії як науки про поховання [4, с. 194–196]. Дійсно, для встановлення розміру шкоди, завданої об'єкту археологічної спадщини, необхідно використати методи багатьох наук. Науковці-археологи повинні проводити дослідження тільки на підставі дозволу Міністерства культури України.

Висновки. Правову основу для проведення археологічних досліджень становлять законодавчі і підзаконні акти України, зокрема закони України «Про охорону культурної спадщини» та «Про охорону археологічної спадщини». Можемо зазначити такі особливості отримання дозволу на проведення археологічних досліджень:

1. Археологічні розвідки та розкопки можуть проводитися лише на підставі дозволу Міністерства культури України.
2. Дозвіл видається на підставі звернення державної наукової установи, закладу освіти або музею, у складі яких створено археологічну експедицію як окремий підрозділ.
3. Дозвіл оформлюється на ім'я конкретного наукового працівника.
4. Однією з умов надання дозволу є отримання археологом кваліфікаційного документа (відкритого листа) від кваліфікаційної ради.

Правове регулювання порядку отримання дозволу на археологічні дослідження має декілька недоліків:

1. Кваліфікаційна рада не має чітко визначеного правового статусу, хоча виконує певні юридично значущі повноваження щодо підтвердження фахового рівня археологів.
2. Відсутні правові норми, які б регулювали порядок оскарження рішень кваліфікаційної ради.
3. Не врегульовано порядок формування групи дослідників, які будуть здійснювати археологічні розвідки або розкопки.

Для вдосконалення правового регулювання порядку отримання дозволу для проведення археологічних досліджень необхідно внести такі зміни в Закон України «Про охорону археологічної спадщини»:

1. Визначити правовий статус кваліфікаційної ради як підрозділу Інституту археології НАН України або Міністерства культури України, або як окремої державної наукової установи.
2. Встановити порядок судового та адміністративного оскарження рішень кваліфікаційної ради.
3. Визначити термін «археологічна експедиція» не як підрозділ наукової установи або закладу вищої освіти, а як групу осіб, які отримали дозвіл на проведення археологічних досліджень.
4. Встановити порядок формування археологічної експедиції із числа багатьох наукових і науково-практичних працівників різних закладів вищої освіти та науково-дослідних інститутів.
5. Передбачити можливість участі студентів в археологічній експедиції, закріпити їх права та обов'язки.

Список використаних джерел

1. Малишев О. О. Деякі людиноцентристські аспекти археологічного права: історія та сучасність. *Альманах права*. 2017. № 8. С. 202–205.
2. Хрящевська Л. М. Охорона та збереження пам'яток історії та культури : навч. посіб. Миколаїв : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 206 с.
3. Силенок К. П. До питання нормативно-правового регулювання судово-експертного дослідження рухомих археологічних предметів (артефактів). *Археологія і давня історія України*. 2022. Вип. 1 (42). С. 234–240.
4. Нарожна О. В. Впровадження досягнень судової археології та судової антропології при розслідуванні незаконного проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини. *Правова держава*. 2023. № 49. С. 190–198.
5. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1805-14>. (дата звернення: 10.07.2023).
6. Про охорону археологічної спадщини : Закон України від 18.03.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15#Text>. (дата звернення: 10.07.2023).
7. Положення про Міністерство культури України : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2014 № 495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/495-2014-%D0%BF#top>. (дата звернення: 10.07.2023).
8. Порядок видачі дозволів на проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт на території пам'ятки, охоронюваній археологічній території, у зонах охорони, в історичних ареалах населених місць, а також досліджень решток життєдіяльності людини, що містяться під землею поверхнею, під водою на території України : постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 316. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-2002-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 10.07.2023).
9. Порядок формування та діяльності кваліфікаційної ради з питань видачі кваліфікаційних документів : постанова Кабінету Міністрів України від 09.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/809-2020-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 10.07.2023).
10. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. (дата звернення: 10.07.2023).
11. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. (дата звернення: 10.07.2023).

Надійшла до редакції 25.07.2023

References

1. Malyshev, O. O. (2017) Deaki liudynotsentrystski aspekty arkheolohichnoho prava: istoriia ta suchasnist [Some anthropocentric aspects of archaeological law: history and modernity]. *Almanakh prava*. № 8, pp. 202–205. [in Ukr.].
2. Khriashchevska, L. M. (2019) Okhorona ta zberezhenia pamiatok istorii ta kultury [Protection and preservation of historical and cultural monuments] : navch. posib. Mykolayiv : Vydavnychiy dim «Helvetyka», 206 p. [in Ukr.].
3. Sylenok, K. P. (2022) Do pytannia normatyvno-pravovoho rehuliuвання sudovo-ekspertnoho doslidzhennia rukhomykh arkheolohichnykh predmetiv (artefaktiv) [On the issue of legal regulation of the forensic examination of movable archaeological objects (artifacts)]. *Arkheolohiia i davnia istoriia Ukrainy*. Issue 1 (42), pp. 234–240. [in Ukr.].
4. Narozhna, O. V. (2023) Vprovadzhennia dosiahnen sudovoi arkheolohii ta sudovoi antropolohii pry rozsliduvanni nezakonnoho provedennia poshukovykh robit na obiekty arkheolohichnoi spadshchyny [Implementation of the achievements of forensic archeology and forensic anthropology in the investigation of illegal search operations at an archaeological heritage site]. *Pravova derzhava*. № 49, pp. 190–198. [in Ukr.].
5. Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny [On the protection of cultural heritage] : Zakon Ukrainy vid 08.09.2000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1805-14> (access date: 10.07.2023). [in Ukr.].
6. Pro okhoronu arkheolohichnoi spadshchyny [On the protection of archaeological heritage] : Zakon Ukrainy vid 18.03.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15#Text>. (access date: 10.07.2023). [in Ukr.].
7. Polozhennia Pro Ministerstvo kultury Ukrainy [Regulations on the Ministry of Culture of Ukraine] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.09.2014 roku № 495. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/495-2014-%D0%BF#top>. (access date: 10.07.2023). [in Ukr.].
8. Poriadok vydachi dozvoliv na provedennia arkheolohichnykh rozvidok, rozkopok, inshykh zemlianykh robit na terytorii pamiatky, okhoroniuvanii arkheolohichnii terytorii, u zonakh okhorony, v istorychnykh arealakh naselenykh mist, a takozh doslidzen reshtok zhyttiediialnosti liudyny, shcho mistiatsia pid zemnoiu poverkhneiu, pid vodoiu na terytorii Ukrainy [The procedure for issuing permits for carrying out archaeological explorations, excavations, other earthworks on the territory of the monument, protected archaeological territory, in protection zones, in the historical areas of inhabited places, as well as for research on the remains of human activities contained under the earth's surface, under water on the

territory of Ukraine] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.03.2002 № 316. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-2002-%D0%BF#Text>. (access date: 10.07.2023). [in Ukr.].

9. Poriadok formuvannia ta diialnosti kvalifikatsiinoi rady z pytan vydachi kvalifikatsiinykh dokumentiv [The procedure for the formation and activity of the qualification council on the issue of qualification documents] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 09.09.2020 № 809. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/809-2020-%D0%BF#Text>. (access date: 10.07.2023). [in Ukr.].

10. Pro vyshchu osvitu [On higher education] : Zakon Ukrainy vid 01.07.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. (access date: 10.07.2023). [in Ukr.].

11. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal code of Ukraine] vid 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. (access date: 10.07.2023). [in Ukr.].

ABSTRACT

Stanislav Vasyliiev, Heorhii Finin. Legal regulation of obtaining a permission for archaeological research in Ukraine. The scientific article is devoted to the problems of legal regulation of archaeological research in Ukraine. Legislative and by-laws, which regulate the procedure for obtaining a permit for archaeological research, are studied. The obtaining permission procedure for archaeological exploration and excavation is analyzed. Deficiencies in the legal regulation of the obtaining permission procedure for archaeological research are identified. It is proposed to make changes to the legislation to improve the procedure for obtaining a permission for carrying out archaeological research.

It is concluded that it is possible to carry out archaeological research in Ukraine only based on a permission issued by the Ministry of Culture of Ukraine. To obtain such a permission, a state scientific institution, museum, or institution of higher education, which has a structural division in its composition - an archaeological expedition, must apply. The permission is issued in the name of a researcher who has confirmed his high qualification level based on the decision of the qualification council.

It is proposed to determine the legal status of the qualification council as a subdivision of the Institute of Archeology of the National Academy of Sciences of Ukraine, the Ministry of Culture of Ukraine or as a separate state scientific institution. It is necessary to establish the procedure for judicial and administrative appeal of the decisions of the qualification council. Furthermore, it is proposed to define the term "archaeological expedition" not as a division of a scientific institution or institution of higher education but as a group of persons who have received permission to conduct archaeological research. It is necessary to establish the order of formation of an archaeological expedition from among many scientific and scientific-practical workers of various higher education institutions and research institutes. It is worth predicting the legal basis for the participation of students in archaeological expeditions.

Keywords: *archaeological research, permission, archaeologist, legal regulation, archaeological heritage.*

УДК 342.95(477)

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-3-145-151

Олександр МУЗИЧУК[®]

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків, Україна)

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ

Розглянуто проблематику діяльності публічних службовців в Україні та напрацювання відповідних напрямів вдосконалення законодавства в цій сфері. З урахуванням позицій вітчизняних та закордонних науковців виокремлено новітні напрями вдосконалення діяльності публічних службовців, зокрема: забезпечення високого морально-етичного рівня публічних службовців; підтримання належного рівня фізичної підготовленості та нормального стану здоров'я публічних службовців; підвищення цифрової компетентності публічних службовців тощо. Виокремлено перспективні напрями подальших досліджень з питань вдосконалення діяльності публічних службовців.

Ключові слова: *напрями, вдосконалення, діяльність, публічні службовці, професійний добробут, морально-етичний рівень, цифрова компетентність.*

© О. Музичук, 2023

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0001-8367-2504>

o.muzychuk23@gmail.com